

Arbejdernes Forhaabninger.

Efter P. Leroy-Beaulieu.

1.

«Der gives i vort Samfund to store Klasser af Personer, som gjensidig kjende hinanden daarligt nok — det er Arbejderne og Borgerne. Ganske vist mødes de meget hyppigt i Livets tusinde Virksomheder; men denne Berøring er, om den end daglig finder Sted, kun overfladisk, især i de store Byer. Den udstrækker sig kun til Bestillingen eller Leveringen af et eller andet Arbejde og til Udbetalingen af Arbejdslønnen; den medfører ordentligvis ingen dyb og hjertelig Udvexling af Tanker og Følelser. Vi kjende langt mere til Bonden end til Arbejderen; vi trænge lettere ind i hans Hjem, ere mere i Berøring med hans Familie, og Enkelthederne i hans daglige Liv ere os mindre ubekjendte. Arbejderen er i Grunden for os en ukjendt Verden, som vi ere nødte til at gjette os til, og hvortil vi ingen Adgang have. Hvilke Længsler, Tanker, Planer har han? Er han fredelig eller krigersk? Vilde han tage til Takke med nogle smaa Reformer? Eller er det hans Agt at omstyrte Alt og bygge Alt op fra Nyt af? Vil han være tilfreds med en successiv Forbedring af sine Kaar? Eller vil han med ét

Slag have Idealet realiseret her paa Jorden? Det er en hel Række Spørgsmaal, til hvis Besvarelse der ikke foreligger mange Data. Gjengive Arbejdernes foregivne Ordførere, de, som i Pressen eller paa Talerstolen erklære sig for deres Talsmænd, virkelig deres Tanker og Meninger? Have de en Tilbøjelighed til af Klogskabshensyn at fremstille dem i en formildet Skikkelse eller til at overdrive dem for at indjage Frygt? Det er ogsaa Noget, som det er vanskeligt at vide.»

Disse Ord, hvormed den franske Forfatter indleder en Artikel i «Revue des deux Mondes» om «Hvad Arbejderne eftertragte og deres Planer til en social Reform», passe i Virkeligheden lige saa fuldt i Danmark som i Frankrig. Ogsaa hertillands er det ikke saa let at trænge ind hverken i Arbejderhjemmets eller i Arbejdernes eget Indre, uagtet vore smaa Forhold dog i flere Henseender gjøre det lettere at komme i personlig Berøring med Arbejderne. De Oplysninger, som Arbejderskemaerne bragte om de danske Arbejders økonomiske Kaar, have vel bidraget til at give ogsaa dem et Indblik i Arbejdernes Forhold, som ellers ikke have nogen Adgang til at gjøre sig bekendt hermed; men selv i saa Henseende kunde der dog endnu trænges til en Række af supplerende Oplysninger, for at man i Almindelighed kunde siges at være i Besiddelse af et virkelig paalideligt Kjendskab til disse Forhold. Haabet om, at den saa længe bebudede Arbejderkommission skulde udfylde dette Savn, maa imidlertid nu betragtes som opgivet, efter at Regeringen helt har ladet denne Del af Opgaven falde bort og kun paalagt Kommissionen at «fremkomme med Forslag til de Foranstaltninger, der fra Statens Side kunde være Anledning til at træffe til en Ordning og hensigts-

mæssig Udvikling af Arbejderforholdene». Det vil neppe fejle, at Kommissionen overfor denne Opgave befinder sig i en noget lignende Stilling som den, der er skildret i de foranstaaende Linier, at nemlig ogsaa den, til Trods for det Kjendskab, som forskjellige af dens Medlemmer have til Arbejdernes Kaar, Levemaade og hele udvortes Stilling, dog savner Kjendskab til deres Anskuelse og Meninger, til deres inderste Tanker, og at navnlig ogsaa den vil være ude af Stand til at afgjøre, om Arbejderstandens beskikkede Ordførere virkelig udtale, hvad der rører sig hos den store Mængde af disse, eller om det store Flertal af Arbejderne selv, naar det blev adspurgt, vilde desavouere sine Talsmænd. Selv om Kommissionen har en bestemt Overbevisning om, hvad der bør gøres, vil den neppe kunne have nogen bestemt Forestilling om, hvorvidt dens Forslag vilde finde Billigelse hos Arbejderne eller ej, samt om, hvorvidt disses Ønsker og Planer ville blive tilfredsstillende ved, hvad Kommissionen tror at burde foreslaa, eller maaske gaa langt ud herover.

I saa Henseende er man endda noget anderledes stillet i Frankrig, idet man her dog ikke er ganske uden Vidnesbyrd om, hvad Arbejderne selv mene angaaende de økonomisk-sociale Forhold. En hel Række af virkelige Repræsentanter for de forskjelligste Haandværk og Fabrikationer have gjentagne Gange haft Lejlighed til mer eller mindre bestemt at antyde eller endog ligefrem udtale Arbejdernes Ønsker og Forhaabninger i saa Henseende. Der foreligger allerede tre Udgaver af saadanne Udtalelser, fremkomne i Anledning af de sidste tre Verdensudstillinger, bestandig udførligere udarbejdede og bestemtere formulerede, og af hvilke navnlig den sidste frembyder en betydelig Interesse. Det er her ikke blot

virkelige Arbejdere, der tale, men i det Hele netop dygtige og selvstændige Arbejdere, valgte mere efter Hensynet til teknisk Dygtighed end som sociale Agitatorer.

Medens det alt fra de store Industriudstillinger første Begyndelse ikke saa sjældent havde været Tilfældet, at de udstillende Fabrikker valgte en eller flere af deres dygtigste Arbejdere til at overføre og opstille deres Udstillingsgjenstande for derved tillige at give dem Lejlighed til at gjøre sig bekendte med Udstillingen særlig for deres Fags Vedkommende, var, som bekjendt, Udstillingen i London den første, hvortil Repræsentanter for Arbejderne som saadanne, valgte frit blandt disse, i større Mængde sendtes til Udstillingen med offentlig Understøttelse, saaledes som det jo ogsaa skete for Danmarks Vedkommende. Men for Frankrigs Vedkommende fik dette en særlig Interesse derved, at Fjerdedelen (53) af de udsendte Arbejdere bagefter indgave en Rapport om, hvad de havde set og lært paa Udstillingen. Det var i det Hele korte Beretninger, overvejende af rent teknisk Natur. Imidlertid blev dog ogsaa, om end kort og mere i Forbigaaende, forskjellige sociale Reformere antydede, som Arbejderne mente at have Krav paa at faa gennemførte, saaledes navnlig Dannelsen af «chambres syndicales ouvrières», Retten til frit at forene sig, der jo som bekjendt var dem negtet i Frankrig, samt særlig Stiftelsen af cooperative Foreninger.

Det Maadehold, hvormed disse Fordringer vare fremsatte, virkede beroligende paa dem, der endnu havde Arbejdernes socialistiske og utopiske Fordringer i 1848—49 i frisk Minde, og da navnlig paa den kejserlige Regering, der selv i Anledning af Pariserudstillingen 1867 tog Initiativet til en Gjentagelse af det gjorte Experiment og

tilskyndede til Valget af Arbejderdelegationer, der med offentlig Understøttelse skulde kunne tilbringe nogen Tid med at studere Udstillingen og afgive Beretning om dens Resultater for de forskjellige Fags Vedkommende. Arbejderne, hvis Ophold i London jo havde givet det første Stød til Dannelsen af den senere saa berygtede «internationale Forening af Arbejdere» eller, som den senere kort og godt kaldtes, «Internationale», og hvis Uafhængighedssans tildels under dennes Paavirkning var bleven betydelig udviklet i de forløbne Aar, viste sig imidlertid først tilbøjelige og villige til at efterkomme disse Opfordringer, efter at der var tilsikret dem fuld Frihed i Valget af deres Delegerede og atter forsikret disse om, at de frit kunde udtale sig i deres Beretninger. Der valgtes da af 114 parisiske Fagforeninger 354 Delegerede, som ikke blot i en Uge erholdt fri Adgang til Udstillingen, men tillige deres sædvanlige Dagløn, hvorhos der blev truffet særlige Foranstaltninger til at modtage Delegerede fra Provinsarbejderne. Denne Gang bleve Beretningerne baade talrigere og længere end sidst — de fyldte to store Bind i Kvart — og derhos var Tonen i dem friere og mere uafhængig, skjønt ikke udfordrende eller bitter. De sociale Reformer spillede en større Rolle i deres Udtalelser, men vare i Øvrigt i det Væsenlige de samme, som forrige Gang paakaldtes, kun at der nu ogsaa fremsattes Ønsket om en videre Udvikling af den tekniske Undervisning.

Da Wiener-Udstillingen skulde aabnes i 1873, vare Forholdene i Frankrig helt andre end i 1867. Kejserdømmet var jo vel bleven styrtet og Republikken oprettet; men den ny republikanske Regering, der jo havde maattet debutere med Undertrykkelsen af «Kommunens» Opstand,

var ingenlunde gunstigere stemt imod Arbejderne, hvem man havde mistænkt for i deres Hjerter at sympathisere med de undertrykte Kommuniste. Et Forslag om at bevilge 100,000 Francs til Afsendelsen af Arbejder-Delegationer til Wien blev forkastet af Nationalforsamlingen med stor Majoritet. Dette bevirkede imidlertid kun, at Arbejderne selv toge Sagen i deres Haand og denne Gang tilvejebragte en Delegation, der stod aldeles uafhængig af Regeringen, idet Midlerne til Rejsen dels fremkom fra Arbejderne selv, dels ved en offentlig Subskription; medens dens Instrux var udarbejdet af en af Arbejderne selv dertil valgt Komité. Selve Valget af de Delegerede foregik derhos omtrent med samme Omhu og Omstændighed som Valget af en Deputeret; gjentagne Møder holdtes i de forskjellige Fag og de eventuelle Kandidater examineredes og interPELLERES. De mere begrænsede Midler og den kostbarere Rejse tillod denne Gang kun at afsende 107 Delegerede, hvoriblandt ogsaa Repræsentanter for forskjellige større Provinsstæder. Imidlertid vare dog saa godt som alle betydeligere Virksomheder repræsenterede; ja, der var endog en Skolebestyrer og Skolebestyrerinde iblandt dem, valgte af deres Kolleger.

Medens den franske Regering i 1862 havde vaaget over, at der stedse kun var et mindre Antal Delegerede samlede i London, idet de deltes i Partier paa omtrent 20 Personer, der sukcessivt afløste hinanden, foretog de 107 Delegerede denne Gang Rejsen i Fællesskab og boede sammen i Wien i særlige Barakker, som den østrigske Udstillingskomité havde ladet opføre i Nærheden af Udstillingen. Opholdet i Wien varede kun 9 Dage; hver Morgen Kl. 6—7 samledes de for at forhandle om den Maade, hvorpaa de bedst kunde opfylde deres Mandat,

samt om sociale Spørgsmaal, og tilbragte derefter Størstedelen af Dagen i Udstillingen, hvor de mødte megen Velvilje fra de østrigske Autoriteters Side, medens de synes at have fundet en lidet velvillig Stemning hos de franske Kommissærer, hvem de da ogsaa angribe stærkt i deres Beretninger. Af saadanne Beretninger fremkom der denne Gang omtrent hundrede, hvoraf flere ere meget udførlige; tilsammen udgjøre de 4 à 5000 Sider. Mr. Leroy-Beaulieu har gjort sig den Umage at gjennepløje hele dette voluminøse Værk, og Resultaterne af sine Studier deri har han samlet i den ovenfor citerede Artikel i «Revue des deux Mondes», hvoraf det Følgende er en forkortet Gjengivelse. Navnlig skulle vi dvæle ved den Del af samme, der omhandler de sociale Spørgsmaal og Arbejdernes Opfattelse af disse. Det havde været Planen, at de samlede Specialberetninger skulde været ledsagede af en forudgaaende Kollektiv-Rapport, som skulde været et Udtryk for den franske Arbejderbefolknings Klager og Fordringer; dette er ikke sket, men i Stedet for er der dog forudskikket et Slags Manifest i samme Retning, en Række Kollektiv-Resolutioner angaaende de Reformer, der fra Arbejdernes Side maa fordres gennemførte. Det vil utvivlsomt ogsaa have sin Interesse for danske Læsere at blive bekendte med Hovedpunkterne af disse i sig selv interessante Aktstykker.

II.

«De Delegeredes Opgave var en dobbelt, dels teknisk, dels social. De Programmer eller Samlinger af Spørgsmaal, som Størstedelen af Korporationerne havde redigeret, tilsidesatte hverken det ene eller det andet af disse Synspunkter. Man vilde tage fejl i kun at betragte

de Delegerede simpelthen som Kommissærer til at undersøge Arbejderbefolkningens Stilling og Vilkaar i Udlandet. Størstedelen af dem har med stor Omhu studeret de udstillede Gjenstande; de beskrive dem og synes at bedømme dem med Sagkundskab og i Almindelighed med Upartiskhed. Visse Korporationers Udsendinge havde nogle for deres Fag specielle Problemer at undersøge. Skomagernes Delegerede skulde saaledes fortrinsvis beskæftige sig med Sy- og Pløkkemaskiner og i Almindelighed med alle de Maskiner, som kunne anvendes ved Fabrikation af Skotøj; Pottemagernes og flere andre Udsendinge havde ligeledes faaet det Hverv særlig at studere tekniske Spørgsmaal af lignende Art. Man maa saaledes ingenlunde tro, at Arbejderdelegationen ikke har hjembragt noget virkelig industrielt Udbytte; mange af disse Udsendinge ere komne tilbage fra Wien med paa én Gang klarere og videre Forestillinger om de Fremskridt, der lade sig gennemføre i de Produktioner, som de tilhøre.

Det, som især slaar En ved Læsningen af disse Beretninger, er den høje Mening, som Arbejderen har om sin særlige Virksomhed og om den Klasse, hvortil han hører. Der er kun faa Beretninger, som ikke udmærke sig ved ofte naive Vidnesbyrd om professionelle Indbildninger. Mekanikeren siger saaledes, at «hans Industri er i Følge sin Natur Moder til alle Fabrikationer, siden Størsteparten af de videnskabelige Theorier nødvendigvis hos den maa modtage de Modifikationer, som gjøre dem frugtbringende for Industrien»; han tilføjer, at «de mangfoldige Kundskaber, man maa erhverve sig for paa rette Maade at kunne udøve hans Profession, uden Modsigelse stille denne i første Rang.» Den optiske Instrumentmager, som er mere beskeden, nøjes med at sige om

sin Korporation, at den «paa Grund af de Tjenester, som den har gjort Videnskaben og Handelen, er en af de første Industrigrene.» Ja, selv de tilsyneladende mindst ophøjede Haandværk undlade ikke at fremkalde Begejstring hos deres Dyrkere; Skomagernes Udsending siger os saaledes, at «den franske Nation har i Wien som overalt og til alle Tider vist sig som den første i den Kunst at sy Skotøj, og at den alene besidder i den højeste Grad de tre Egenskaber, som ere nødvendige til dette Slags Arbejder, nemlig Smag i Udstyringen, Elegance i Snittet og Fuldendthed i Udførelsen.» Vi forvort Vedkommende misbillige imidlertid paa ingen Maade, at Arbejderen sætter sit Fag endog overdrevent højt og er stolt deraf; denne Følelse er den modsatte af den, som herskede i Oldtiden; Haandarbejdet holdes nu fra Dag til Dag mere i Ære.

Det er kun Skade, at denne i sig selv berettigede Fagstolthed bliver i den Grad eksklusiv, at den betragter alle andre end den egenlige Arbejderklasse som Snyltegjæster. Størstedelen af Beretningerne synes gjennemtrængte af denne Forestilling, at Haandarbejderne ere de eneste virkelige Producenter, at alle Opfindelser, alle Nutidens Opdagelser komme fra dem, og at det udelukkende er dem, hvem den franske Industri skylder sin Berømmelse. Saaledes siger f. Ex. Mekanikernes Delegerede: «Vi have søgt at udfinde, hvorfra denne den franske Industris Overlegenhed kommer; den har ikke sin Grund deri, at vort Land har større mineralske Rigdomme end Nabolandene, og heller ikke i vore Redskaber, der endnu ere ufuldkomne, men derimod i de franske Proletarers Duelighed, som ingen Nation bestrider. Denne Paa-stand er langt fra at være ny. Allerede i Slutningen af

forrige Aarhundrede sagde en stor Borger, som selv længe havde været Proletar, at dersom enhver Franskmand blot producerede nogle Timer om Dagen, vilde Frankrig snart ikke vide, hvad det skulde gjøre med al sin Rigdom. Ved at fremsætte denne Paastand har han konstateret to Ting: de franske Arbejderes Dygtighed og den Parasitisme, som fortærede Frankrig. Siden hans Tid ere begge Dele voxede betydeligt.» Den store Borger, som i lang Tid har været «Proletar», skal være Franklin. At tro, at de halve Franskmænd ere Parasiter, og at det var tilstrækkeligt, at Enhver arbejdede nogle Timer om Dagen, for at Frankrig skulde komme i Forlegenhed med sine Rigdomme, er i Sandhed at gjøre sig store Illusioner; og man maa tilmed huske meget fejl for at kunne paastaa, at Parasiternes Antal er tiltaget i Frankrig siden Slutningen af det 18. Aarh. Den samme Delegerede mener, at næsten alle de industrielle Opdagelser og næsten alle ny Fremgangsmaader i Fabrikationen ere komne fra Arbejdere. «Man maa ikke glemme», siger han, «saaledes som man kun altfor ofte gjør, at de utalige Midler til at formindske Arbejdet, som nutildags anvendes, skyldes Akkord-Arbejderne, som opfinde dem og fuldkommengjøre dem, og der er næsten ikke En, som ikke paastaar at have et eller flere Midler til at afkorte Arbejdet, hvilke han i sit ejendommelige Sprog kalder *trucs*.» Han udbreder sig dernæst over de Grunde, som forhindre Arbejderne fra at tage Patent paa deres Opfindelser, og opfordrer «les chambres syndicales» til at komme disse beskedne Opfindere til Hjælp ved at overtage deres Ret til Opfindelsen imod at holde dem skadeløse derfor. Typografernes Delegerede paastaar, at «et stort Antal ny Fremgangsmaader, Forbedringer af Maskiner

eller helt ny Systemer ere blevne udfundne af Sættene, hvis eneste Interesse og Hoveddrivfjeder var Kærligheden til deres Haandtering; de have da givet deres Opfindelser i Hænderne paa Maskinkonstruktører, og disse have da blot exploiteret hines Opfindelser og faaet hele Fordelen og hele Æren derfor.» Skrædernes Delegerede fremsætter den samme Formening og hævder, at «Størsteparten af Opfinderne have mer eller mindre været Arbejdere». Den Tanke, som ligger til Grund for disse og lignende Udtalelser, er den, at Haandgjerningsarbejderen i de moderne Samfund er Fremskridtets væsenligste, ja, Nogle mene endog eneste, Bærer. Der er selv dem, der forsikre, at han er den eneste virkelige Producent. Marmorpolerernes Udsending siger saaledes, idet han taler om Prisbelønningerne, der tilstaaes Fabrikanterne og ikke Arbejderne: «Bliver den sande Producent, han, der skaber Frembringelserne, ret ofte prisbelønnet? Nej, hvorimod Størstedelen af dem, der exploitere ham og i Virkeligheden ikke medbringe Andet end deres Kapital, se sig overvældede af Prisbelønninger.»

. . . Et fælles Træk i disse Beretninger, som det er Umagen værd at notere, er den fuldkomne Foragt for alle almindelige og Godtkjøbs-Frembringelser. Det tør siges, at alle disse Arbejdere af saa forskellige Fag ikke lade nogen Lejlighed gaa tabt til at udtale deres Uvilje over saadanne simple Godtkjøbs-Gjenstande, bestemte til almindeligt Forbrug; de se i deres Frembringelse en Nedværdigelse af deres Kunst og en Aarsag til en Foringelse af deres Løn. De synes kun at tænke sig rige og aristokratiske Kjøbere, hvis Penge ere udtømmelige. De gjøre sig ikke Rede for, at de selv have Brug for en Mængde Frembringelser, og at de ikke kunne betale disse

med høje Priser, og at Frembringelsen af billige Varer bringer dem større Fordel i Egenskab af Konsumenter, end den gjør dem Skade i Egenskab af Producenter. Denne besynderlige Modsigelse, at Mænd, der heftigt tage paa Vej over de menneskelige Kaars Ulighed, kun ville arbejde for de formuende Klasser og derved forudsætte, at der ingen Grænser er for Luxusforbruget, er et karakteristisk Træk i de parisiske Arbejderes Aandstilstand.

. . . Ingen kan forbavses over, at Arbejderne beklage sig over, at deres Lønninger ere lave. Paa dette Punkt hersker der Enstemmighed iblandt dem. De Fag, hvor Dagfortjenesten er 7, 8 eller 9 Francs, lade de samme Klager høre som de, hvor den kun er 4 à 5 Frcs. Næsten Alle erkjende, at Prisen paa Haandgjerning i de sidste ti eller tyve Aar er stegen gjennemsnitlig med 25 pCt., men de paastaa, at Prisen paa Levnetsmidler og Huslejen i samme Tidsrum er stegen med 80 pCt. Denne Paastand er uden al Tvivl overdreven, især naar man betænker, at et af Arbejdernes Hovednæringsmidler, Brødet, ikke er blevet dyrere end før. Dertil kommer, at Prisen paa Klædningsstykker er endog ubestridelig bleven lavere i de sidste 15 Aar, hvad der er godtgjort ved Enquéten af 1870. Undtagelsesvis paastaa nogle Fags Repræsentanter, at deres Lønninger i de sidste tyve Aar have holdt sig ganske paa samme Punkt eller endog ere blevne ikke ubetydelig lavere; det Første gjælder om Gravørerne, det Sidste om de optiske Instrumentmagere.

Et af Instruxens vigtigste Partier var Spørgsmaalet om Midlerne til at forbedre Arbejderbefolkningens Kaar. Alle eller næsten Alle ere de særlig optagne af de herhenhørende Undersøgelser. I Almindelighed ere Svarene paa denne Del af den medgivne Forespørgsel meget sikre

og meget kategoriske; Nogle ere vaklende og nære Tvivl om de nærmeste Følger af radikale Reformere; dette er saaledes Tilfældet med Gravørernes Delegerede; men han hører ogsaa til en Profession, der nærmer sig til Kunsten. Størstedelen af hans Kolleger have derimod ikke et saadant Klarsyn — eller en saadan Tvivlrådighed. En af dem, Mekanikernes Udsending, hvis Beretning er mere end 70 Sider stor, siger dristig: «Indenfor Mulighedens Grænser bringe vi en Løsning paa alle de Spørgsmaal, som ere stillede til os.» Det er da i det Mindste En, som ikke mangler Bestemthed eller Tillid til sine Evner. Men Læseren, som gjennempløjer disse Beretningers utalige Sider, møder dog den Vanskelighed, at hver Gang man omhandler det saakaldte sociale Spørgsmaal, hører Sproget op at være simpelt og klart og bliver deklamatorisk og forvirret. Man maa ikke tro, vi tale om Noget, der hidrøre fra Forfatterens Mangel paa Øvelse i at skrive Bøger — det være langt fra os at bebrejde Arbejdere, at de ikke skrive som Akademikere. I Almindelighed udtrykke de Delegerede sig netop godt, med tilstrækkelig Korrekthed og undertiden en malende Kraft. Beretningerne fra 1862 og selv fra 1867 ere behageligt skrevne; man kjedes ikke ved at læse dem. Og i 1873 har den tekniske Del af Beretningerne bevaret den samme Karakter — men den økonomiske eller sociale Del er bleven besynderlig deklamatorisk: det er ofte som en Rosenkrans af velklingende Ord, der paa Maa og Faa ere forbundne med hinanden. Naturlighed og Klarhed forsvinde herved i lige Grad. Mekanikeren siger saaledes, at «la solidarité, ce levier par excellence, est le critérium qui successivement servira de guide à tous ceux, nations et individus, dont les déceptions continues en auront dé-

montré la nécessité.» Og Snedkernes Udsending skriver angaaende Straffelovens Art. 291, der forbyder Foreninger af mere end 20 Personer: «Nous avons la conviction que les* gouvernements, jusqu'à ce qu'ils ne soient plus servis par les cléricaux, les nobles et le fonctionnarisme héréditaire, conserveront avec soin dans leur panoplie cette hache ébréchée par le progrès industriel et par l'échange des communications rapides, que notre siècle possède.» . . .

Det er ikke af Smaalighed, at vi have fremdraget disse forskjellige Træk, men Stilens Tone er et Vidnesbyrd om Tankens Præg. Da de Delegerede i Almindelighed forlade den simple og maadeholdne Stil for den sublime, naar Taler er om sociale Spørgsmaal, er det sandsynligt, at de give deres egne Meninger et overdrevent Udtryk for at gjøre Indtryk paa deres Tilhørerkreds, og at de i Grunden ere mere rolige og fredelige, end det har Udseende af. Af alle disse Beretninger fremgaar der, med faa Undtagelser, en fælles Tanke, nemlig at Proletarerne bør arbejde paa deres Frigjørelse, deres Emancipation. Disse to Ord komme idelig igjen; Størsteparten tilføjer rigtignok, at denne Emancipation bør være progressiv, og at den ikke lader sig opnaa med ét Slag eller ved voldsomme Midler; men hvad forstaa de da ved Arbejdernes Emancipation? Er det simpelthen en Forhøjelse af Arbejdslønnen, en Reduktion af Arbejdstiden, Andel i Udbyttet eller Oprettelsen af Alderdomsforsørgelseskasser? Paa ingen Maade; det er Ophævelsen af «Salariatet» og «Patronatet». Man finder forskjellige Grader i den Bestemthed, hvormed dette Ønske og dette Program fremsættes. Der er de Forsigtige, som ville holde igjen paa de Utaalmodige; der er Skeptikerne, som

have deres Tvivl om, hvorvidt den nærværende Generation vil være i Stand til at gennemføre denne store Reform; der er endog dem, der ikke anse det for muligt helt at afskaffe Patronatet. Ved Siden af disse besindligere Mænd finde vi Deklamatorerne. Det er vanskeligt at sige, hvor meget af deres Udgydelser der kun er Ordbram og Veltalenhedsprøver, og hvor meget der er deres alvorlige Mening; men i det Væsenlige synes det dog, som om de Ideer, som de fremsætte med mere eller mindre Maadehold efter deres forskellige Karakter, deles af Størsteparten af dem, der have sendt dem til Wien.»

III.

«Siden 1862 og 1867 er der paa ét Punkt et mærkeligt Fremskridt i de parisiske Arbejders Forhaabninger: før regnede de langt mere end nu paa Statens Bistand. Mange af dem drømte om at faa en Regering, som skyldte dem sin Fremkomst og som vilde tage Initiativet til de Reformer, som de ventede. I Beretningerne fra 1862 ser man ofte de Delegerede paakalde Administrationens Mellekomst for at faa Arbejdsdagens Længde fastsat, for at faa Kvinderne udelukkede fra visse Fag, ja endog for at faa Arbejdslønnen fastsat. I 1873 opstille næsten alle Beretningerne det som et Slags Dogma, at man ikke maa gjøre Regning paa Staten, at man ikke maa fordre Noget af den. Arbejderne have nu mere Bevidsthed om deres egen Styrke; selv de af dem, der raabe paa Tilvejebringelsen af gratis Kredit, paa Afskaffelsen af Salarieret, af Detailhandelen m. v., tro med egne Kræfter med Tiden at kunne tilvejebringe disse væsenlige Forandringer. . . . Der er dog de iblandt dem, som vilde være lykkelige ved, at Staten kom dem til

Hjælp og forberedte nogle af de Reformer, som de attraa. Blikkenslagernes Udsending fordrer saaledes ligefrem Oprettelsen af Forsørgelseshuse (maisons de retraite) af Staten. En anden Udsending hævder Retten til Arbejde og kræver Fattigdommens Undertrykkelse, uden at det er let at se, om det er af Arbejderforeningernes eller Regeringens Initiativ, at han venter denne Velgjerning. Derimod synes det, som om Kammagernes Udsending kun har Arbejdernes egne saavel individuelle som kollektive Anstrengelser for Øje, naar han skriver: «En almindelig Forsikring (l'assurance générale) kunde komme alle Trængende til Hjælp ved Forbrugsforeningernes Overskud, idet man gjorde Begyndelsen med Børnene og sikrede dem Undervisning, Brød, Klæder og et Asyl, de eneste Midler til at forhindre Prostitutionen, Tyverier m. v. . . . Det er fordi Samfundet ikke sikrer Børnene det daglige Brød og ikke gør alle Individier solidariske (ne fait pas pratiquer la solidarité entre tous les individus), at vi se saa meget Ondt fremstaa iblandt os.» Saaledes bør Samfundet efter *Nogles Mening* underholde Børnene, efter *Andres de Gamle*. Dette er meget filantropiske Ønsker; men da Samfundet ikke er et fra de Individier, hvorefter det bestaar, helt forskjelligt Væsen, er det en Selvfølge, at Byrden ved Børnenes og de Gamles Underhold blot lægges over paa de voxne Mænd. Dette er ganske vist ogsaa nu Tilfældet — men med den Forskjel, at Enhver nu sørger for sine egne Børn og sine egne Forældre, medens man saa vel vilde blive fritagen herfor, men kun for at yde et lignende Bidrag til *Andres Børn og Forældre*. Der er Grund til at betvivle, at det vilde være et Fremskridt. Nogle af Beretningerne ere saaledes endnu stedse altfor paavirkede af de Theorier, som sætte de sociale Pligter

i Stedet for de individuelle, og som føre til en Undertrykkelse af Familiepligterne; men Statens umiddelbare Virken bliver dog mindre hyppigt paakaldt: den bør erstattes af Arbejdersamfundenes Virken, enten hvert for sig eller i Forening.

Men idet de Delegerede saaledes gjøre mindre Regning paa Statens direkte Bistand, regne de desto mere paa Tidens Hjælp. Man skulde næsten tro, at de vare Disciple af den Darwinistiske Skole: det er ikke en pludselig Forandring, de vente, men en langsom og gradvis Modifikation af det Bestaaende igjennem en sukcessiv Evolution. De Reformprojekter, som de Besindigere iblandt dem fremsætte, vilde behøve mange Aar, for at den sociale Forvandling, som de attraa, kunde indtræde: Arbejderkamre (*chambres syndicales ouvrières*) skulle grundlægges og Kapitaler tilvejebringes ved Bidrag fra Medlemmerne; disse Kapitaler skulle da anvendes til Dannelsen af Forbrugsforeninger og Kreditforeninger, og med det Udbytte, som disse give, skulde der da dannes egenlige Produktionsforeninger. Det er denne Evolutions-Methode, som er det ny og karakteristiske Træk i Wiener-Beretningerne. Ganske vist kunde den i nogle Tilfælde lykkes, dersom den gennemførtes med Klogskab, Enighed og Udholdenhed. Men uheldigvis ville alle disse sukcessive Oprettelser af Foreninger af forskjellig Natur, og af hvilke nogle skulle være Mødre til andre, ikke kunne lade sig tilvejebringe i et Øjeblik. Størstedelen af de Delegerede ere heller ikke blinde herfor, flere af dem erklære saaledes, at den nuværende Generation ikke vil komme til at se Proletariatets fuldstændige Emancipation.

Medens man venter paa denne definitive Frigjørelse, er det da godt at lempe sig efter Patronatet og at enes

med det om en *modus vivendi*, en Tilstand, tilvejebragt ved gjensidige Indrømmelser og mere taalelig end den nuværende Tilstand, om end langt ringere end det forventede «tusindaarige Rige». Denne praktiske Tanke gjenfindes i Størstedelen af Beretningerne. Naar man undersøger, hvilke disse Detail-Reformer ere, som de Delegerede paakalde, vil man finde flere af dem meget nyttige og lette at udføre; man vil ogsaa se, at Arbejdernes Anskuelser ere undergaaede en Forbedring paa forskjellige Punkter af den industrielle Økonomi.

Et glædeligt Symptom er det saaledes, at Størstedelen af Beretningerne udtale sig meget bestemt imod *strikes*. De engelske Arbejdere have systematisk gjort *strike'n* til et Vaaben, som anvendes paa en kyndig Maade, og som de oprindelig kunne takke for store Sejre, men som i senere Tider ikke har kunnet fri dem for mange og store Gjenvordigheder. I Frankrig har derimod Befolkningen aldrig haft megen Tilbøjelighed til at anvende dette farlige og brutale Middel. . . . Marmorarbejdernes Delegerede, der just ellers ikke synes at være særlig moderat i sine Anskuelser, kommer fire Gange tilbage til *strike'rne*. Efter at have udtalt, at «det er utilladeligt, at der gives Folk, som leve godt, medens der er Andre, som Intet have at spise», og at «man uden Tøven maa søge Midler imod en saadan Tilstand», tilføjer han: «Hvad vi imidlertid kunne forsikre, det er, at dette Middel ikke er at finde i en *strike*; *strike'n* falder altid ud til Fordel for Arbejdsherrerne.» Man maa lægge Mærke til, at det ikke er en Novice, som taler; det er tværtimod en Mand, der véd Besked med det, han taler om. I 1869 gjorde Marmorskjærerne nemlig *strike* for at opnaa en Forhøjelse af Arbejdslønnen, Afskaffelse af Overarbejde og nogle andre

mindre Forbedringer. Denne *strike* varede en Maaned, «den kom Arbejderne dyrt at staa, de maatte underkaste sig mange Lidelser, og deres «chambre syndicale» kom i en Gjæld af 18,000 Francs, hvoraf der endnu i 1873 skyldtes de 7000 Frcs.» Den Delegerede har vistnok Ret i at sige, at «disse Penge kunde have været bedre anvendte til at skabe en Produktionsforening». Og dog endte denne *strike* med Arbejdernes Sejr. Ligeledes erklærer Vognmagernes Delegerede, der dog er en af dem, der have skrevet de mest deklamatoriske Tirader om de sociale Spørgsmaal, at «*strike*'rne have kun medført ubetydelige Resultater efter store Ofre».

Med Maskinerne synes den franske Arbejder definitivt at have forsonet sig; han har ikke mere Lyst til at proskribere dem eller ødelægge dem; han hævder tværtimod Æren for at have opfundet det største Antal af dem for Arbejderklassen. Arbejderen føler, at disse Forbedringer af Materiellet til Slutning blive til Fordel for ham; han beklager sig alene over de midlertidige Ulemper, som den pludselige Indførelse af ny Maskiner kan medføre for Arbejderpersonalet, naar man ikke træffer særlige Foranstaltninger af Hensyn til dette. Man kan virkelig ikke dadle dette Forbehold. Det er allerede meget, at man fra Arbejdernes Side har opnaaet et Slags Anerkjendelse af de Velgjerninger, som Maskinerne yde dem. Mekanikernes Delegerede synes at udtrykke sine Kollegers almindelige Mening korrekt, naar han siger: «Det er nu-tildags en bydende Nødvendighed for Arbejderen at have tilstrækkelige Kundskaber, for at han kan vende Maskinernes revolutionære Virken til sin Fordel.» Selv at blive Besiddere af Industriens Materiel igjennem kooperative Samfund — det er Arbejderens Fremtidsdrøm; men dens

Opfyldelse vil længe lade vente paa sig. . . . Til at beskytte Arbejderne imod de Ulykker, som den pludselige Indførelse af ny Maskiner fører med sig, se vi kun ét virksomt Middel: en stærk Organisation af den gjensidige Forsikring. Hvis Arbejderne med Tiden realisere deres Plan om at danne en Mængde smaa Foreninger, der skulde opsamle Forsørgelsesfonds og gjensidig understøtte hinanden, kunde de uden altfor store Lidelser udholde de forbigaaende Kriser, der indtræde som Følge af en pludselig Forandring af Industriens Materiel.

Det maa i Forbindelse hermed bemærkes, at saadanne fuldstændige Omvæltninger i dette Materiel ere sjældne, og at de Dag for Dag blive det mere. Der hængaar i Virkeligheden et stort Antal Aar, forinden en Maskines Fortrin blive saaledes anerkjendte, at den faar Indgang i alle Fabriker og faar fordrevet de hidtil brugte. Man behøver blot at se paa Haandvæveriet, der endnu ikke er fuldstændig ophørt, uagtet det er mere end 50 Aar, siden den mekaniske Væv er opfunden, — eller at iagttage den Langsomhed, hvormed den mekaniske *puddling*, som vil frembringe et stort Fremskridt i Jernindustrien, udbreder sig i England. Den Værdi, der stikker i de gamle Maskiner, Mangelen paa Kapital, den Uvished, der klæber ved det Ny, Tilbøjeligheden til at blive ved det Tilvante, er Altsammen betydelige Hindringer for en pludselig Omdannelse af en hvilken som helst Industri.

. . . Et af de Spørgsmaal, der hyppigst behandles i Beretningerne, er Lærlingspørgsmaalet. Næsten alle Beretningerne beskæftige sig dermed. I deres Følelser og Meninger om dette Punkt ledes de imidlertid snart af deres personlige Interesser, snart af almene Interesser — og begge Synsmaader blande sig gjerne med hinanden.

De betragte den nuværende Oplæring som en slet Skole, der kræver altfor megen Tid og giver Lærlingen altfor faa Kundskaber, men de betragte den desuden, og det er ikke deres mindste Anke imod Systemet, som et Slags Institution, hvis Bestemmelse det er at skabe en billig Konkurrence mod de voxne Arbejdere. At nogle Mestere benytte fire eller fem Lærlinge, hvor en eller to vilde være tilstrækkelige, at de udtrække Lærlingetiden til fem eller sex Aar, naar Halvdelen af denne Tid vilde være tilstrækkelig til at give Lærlingen en omfattende Kundskab i det paagjældende Fag, og at de paa denne Maade erholde en stor Del Arbejde udført enten helt gratis eller for en billig Betaling, paastaa mange af de Delegerede, og vi tvivle ikke om, at det virkelig forholder sig saaledes. At Arbejderne saaledes beklage sig over Lærlingernes hyppigt overdrevne Antal, kunne vi forstaa, og at de ville have dette Antal begrænset til, hvad Professionen virkelig fordrer, uagtet det er klart, at det vil være særdeles vanskeligt at bestemme det rette Forhold i saa Henseende, kunne vi undskylde. Men desværre fremkomme de ikke sjældent med Fordringer, som ikke lade sig forsvare; nogle Delegerede synes saaledes at betragte en Profession som en de paagjældende Arbejdere forbeholdt Fællesejendom. Skriftstøbernes Udsending gaar saaledes endog saa vidt at mene, at man ikke burde tilstede Andre end Sønner af de til en vis Profession hørende Arbejdere som Lærlinge i samme.

De Fleste ere dog mere moderate, og alle Udtalelserne ere baade rigtigere og interessantere, naar de afmale Lærlingenes sørgelige Kaar. I Almindelighed er der ingen skriftlig Kontrakt, og Lærlingens meste Tid optages da af at løbe i Byen, gjøre Værkstedet rent og stundom

yde Mesteren personlig Opvartning, medens ikke engang den resterende Tid anvendes paa en frugtbringende Maade. Hans Beskjæftigelser ere ofte altfor specielle; man giver ham en enkelt Detail at udføre og det bestandig den samme, fordi han da efter kort Tids Forløb kan udføre dette Arbejde med Lethed, til Fordel for Mesteren. «Les conseils des prud'hommes» have som bekjendt den Op-gave at vaage over, at Lærlingekontrakterne respekteres — men opfylde de dette Hverv? Marmorskjærernes Ud-sending siger Ja, men alle de Andre erklære, at dette Tilsyn er utilstrækkeligt. Naar en Lærling bryder Kon-trakten, d. v. s. forlader Mesteren inden den fastsatte Tid, domfælder Raadet ham; men naar Mesteren ikke opfylder sine Forpligtelser, d. v. s. ikke giver Lærlingen en for-svarlig Undervisning, medfører dette Brud paa Kontrakten, da det ikke er et bestemt paaviseligt Faktum, hverken Straf eller Erstatning. En Reform af Lærlingeforholdet er derfor paatrængende nødvendig og er ligefrem af so-cial Interesse. Arbejderne paastaa imidlertid, at alene de selv kunne gennemføre denne Reform igjennem deres «chambres syndicales». De have allerede begyndt der-paa; i nogle Fag gives der Kursus i Professionen, i andre er oprettet Kontorer til Anbringelse af Lærlinge. Ogsaa Mestrenes «chambres syndicales» have beskjæftiget sig med dette Spørgsmaal. Sikkert nok kunde Arbejder-foreningerne i de forskjellige Fag bidrage til at gjøre Lærlingeforholdet baade mere frugtbringende og mere moralsk, naar de organiserede sig i dette Øjemed.

Det synes saaledes, at de franske Arbejdere omsider ere blevne gennemtrængte af Selvhjælps-Læren; de ville gjøre Alt ved deres egne Kræfter. Langtfra at man skulde behøve at drive dem frem paa denne Vej, kunde det

maaske være rigtigere at moderere deres Iver lidt eller i det Mindste opfordre dem til ikke at holde de andre Samfundslags Bistand borte fra sig. Fagundervisningen er Noget af det, som ligger dem mest paa Hjerte; de ville have den udviklet og forbedret; men mange af de Delegerede mene, at Arbejderforeningerne selv ville være i Stand til at opnaa dette. Andre henvende sig dog, men uden at overdrive deres Begjæring, til Regeringen desangaaende; Gravørernes Udsending vil saaledes have denne til at grundlægge et Industri-Museum, saaledes som det findes i England, i Østrig, i Moskou, samt en højere Tegneskole for Arbejdere; men samtidig udtaler han dog, at han fortrinsvis regner paa disses «chambres syndicales» for at faa Værksteder oprettede, hvor de dygtigste Arbejdere kunde give Undervisning i deres Fritid; det vilde ikke, siger han, være Pedanteri af dem at tilbyde en saadan broderlig Undervisning. Marmorskjærernes Udsending opfordrer til, at fem eller sex Fag skulle forene sig om et fælles Lokale og hver underholde en Lærer, hvad der ikke vilde være saa særdeles kostbart. Naar hans Korporation har kunnet udgive 18,000 Francs til en *strike*, vilde den ogsaa sagtens være i Stand til at grundlægge og opretholde en Fagskole.

IV.

De hidtil fremhævede Reformers betragtes af Arbejderne kun som Betingelser for en midlertidig *modus vivendi*. Er det da Andel i Udbyttet og Oprettelsen af Alderdomsforsørgelseskasser, der forekommer dem som Kjendetegn paa en definitiv Ordning af Arbejderforholdene? Nej, de Fleste af dem vilde modtage ogsaa disse Reformers kun som et passende Fremskridt for en Over-

gangsperiode; men deres Forhaabninger for Fremtiden gaa langt videre. En Del Delegerede bortvise endog med Foragt alle de Forbedringer, som filantropiske eller indsigtfulde Arbejdsherrer have bestræbt sig for at gennemføre. «Vi indrømme ikke», siger En af dem, «at Andels-Systemet indeholder en Løsning af Opgaven; ved dette System begunstiges Kapitalen mere end Arbejdet. Paa Grund af en ved Synet af en illusorisk Fordel fremkaldt Overanstrengelse opslider Arbejderen hurtigere sine Kræfter og bliver før Tiden uskikket til Arbejde uden at faa nogen Erstatning herfor. Hvorledes skal der desuden holdes Kontrol med, at Arbejderen virkelig faar sin berettigede Andel af Udbyttet? Faar Arbejderen Ret til at tvinge Arbejdsherren til at gjøre Regnskab for den Andel i Udbyttet, som han tiltager sig?»

Saaledes taler en Intransigent, som har Mistillid til Indrømmelser fra Arbejdsherrernes Side. Han har flere Kolleger, som dele hans Anskuelse. En Udsending fra Angoulême fremhæver med Bitterhed de Ord, som M. Benoit d'Azy i Nationalforsamlingen udtalte til Gunst for Oprettelsen af Alderdomsforsørgelseskasser, som skulde forskaffe Arbejderen en livsvarig Pension paa 5—600 Frcs. fra hans 55. Aar, mod at man indeholdt 20, 30 eller 50 Frcs. om Aaret af Arbejdslønnen. «Disse Mennesker», siger han, «have ingen Anelse om, at Arbejderen lider Samvittighedsnag ved at modtage deres Almisser, og at han hundrede Gange vilde foretrække at faa den virkelige Pris for sit Arbejde udbetalt fremfor at modtage Velgjerninger, som saare hans Stolthed og kunne gjøre ham servil.» For denne Delegerede ere Forsørgelseskasserne saaledes en Ydmygelse; for de parisiske Vognmænds Delegerede ere de kun en Art af Bedrag, et machiavellistisk

Paafund. Det er især Jernbaneselskaberne, han drager til Felts imod. «Ved dette Middel», siger han, «lykkes det dem at hverve Arbejdere og at faa dem til at modtage den latterlige Arbejds løn, som er fastsat i deres Tarif. Og naar saa en Arbejder har arbejdet 15 eller 20 Aar i et Selskabs Værksteder, anstrenger dette sig for at blive ham kvit for ikke at skulle sikre ham en Pension — og glemmer da herved let at udbetale ham de Afdrag, man har indeholdt af hans Løn som hans Bidrag til denne Pension. I de Huse eller Selskaber, som have Hjelpekasser, hvortil Arbejderne yde Bidrag, som indeholdes i deres Løn, kan Arbejderen aldrig kjende Kassens Status, fordi Arbejdsherren selv eller hans første Fuldmægtig i Almindelighed er dens Bestyrer.»

I ethvert Tilfælde er den fuldstændige Afskaffelse af Patronatet og Salariatet det Endemaal, som de Delegerede sætte sig. Paa dette Punkt kan man sige, at der hersker Enstemmighed iblandt dem; i alt Fald er der højst en eller to afvigende Udtalelser. Nogle Faa forbigaa hele Spørgsmaalet i Tavshed; en Eneste, Gravørernes Delegerede, udtaler sig ved denne Lejlighed ikke blot med Klogskab, men med en høj Grad af sund Sans. «Vi tilstaa», siger han, «at det fra et praktisk Standpunkt er os aldeles umuligt at gaa ind paa en slig Theori, og at vi ikke fatte, at nogetsomhelst Arbejde kan udføres forsvarligt uden en omhyggelig Ledelse. Hvad enten den Ledende kaldes Driftsherre (*patron*), Forretningsfører (*gérant*) eller Befuldmægtiget (*délegué*), er det godtgjort, at han er en uundværlig Faktor, og at den forstandigste Association ikke vilde kunne undvære ham.» Nogen ubetinget Tro paa Patronatets fortsatte Bestaaen finder man dog ikke i disse Linjer; de indskærpe kun Arbejd-

erne Nødvendigheden af at underkaste sig en fast Styr-else, udrustet med den fornødne Myndighed.

Naar Arbejderne saaledes betragte Dannelsen af og Forbindelsen imellem et ubegrænset Antal Arbejderforeninger som det, der bør være Hovedtrækket i Fremtidens Økonomi, vente de dog ingeniunde en snarlig Realisation af dette Ideal. De ere blot bestemte paa at arbejde mod dette Maal energisk, udholdende og systematisk. De for-gude Cooperationen paa samme Maade som det literære Bourgeois for nogle Aar siden; men de kjende bedre de Vanskeligheder, som det har at skabe saadanne coopera-tive Samfund og give dem Livskraft. De betragte heller ikke Grundlæggelsen af slige Associationer som det mest paatrængende. De have et andet «Befrielsesmiddel», som først bør forsøges, som ikke vil slaa fejl, og som grad-vis vil føre dem til Cooperationen: det er Indstiftelsen eller Udviklingen af «Arbejder-Syndical-Samfund». Her-ved forstaas Fagforeninger, der ere bestemte til at om-fatte alle Arbejdere af samme Fag i et vist Distrikt. Deres Opgave er mangeartet og vil ikke være den samme i Overgangsperioden som under den definitive Tilstand. For Øjeblikket have de til Formaal at koncentrere Ar-bejdernes Kræfter paa at forsvare deres Interesser og at hævde disse i Stridighederne med Arbejdsherrerne, paa at bidrage til Udbredelsen af Fagundervisning og til Op-syn med Lærlingeforholdene, paa om fornødent at sætte en endnu mere folkelig og broderlig Voldgift i Stedet for «les prud'hommes», og endelig paa at opnaa fornuftige og for Arbejderne nyttige Modifikationer i Værksted-sreglementerne, Arbejdslønnen og Arbejdsmaaden. Dette er «Syndikal-Kamrenes» nuværende Opgaver; men de kunde og burde efter de Delegeredes Mening udvides

meget. De Bidrag, der erlægges til disse Foreninger, burde være tilstrækkelig store til at kunne anvendes til gjensidig Understøttelse og til at bringe Kreditens Benyttelse indenfor Arbejdernes Rækkeevne og til at grundlægge en Kapital, der skulde tilhøre Cooperationen som saadan. De Delegerede indse nu alle, at Erhvervelsen af en Kapital er den første Betingelse for deres Emancipation. De tro, at de lettere ville kunne naa dette Maal ved en kollektiv, tildels tvungen, Opsparen end ved de enkelte Individuers Opsparen. Med denne Samfundskapital kunde man uden Uforsigtighed forsøge at danne Forbrugsforeninger. Disse, mener man, kunde ikke Andet end give godt Udbytte; dette skulde man da anvende til at købe det til Faget hørende Materiel, som først og fremmest skulde tjene til at indøve Lærlingene med, og til at danne et Reservefond til Hjælp i den døde Aarstid eller under Arbejdsløshed, der tillige, naar det lidt efter lidt voxede, engang kunde blive stor nok til, at man kunde oprette en Produktionsforening. Naar der saaledes først var dannet én Produktionsforening, vilde man af dens forventede Overskud kunne danne nok en og nok en — og lidt efter lidt vilde da Arbejdsherrerne blive uden Arbejdere og saaledes nødsagede til at paalage sig at være Produktionsforeningernes lønnede Ledere. . . .

Hvorledes forholder det sig i Øjeblikket med disse «Syndikal-Kamre», paa hvilke Arbejderne bygge saa store Forhaabninger? Dengang disse Beretninger bleve skrevne, existerede der i Paris 55, for Størstedelen nylig oprettede; men hver Dag opstaar der ny. Organisationen af disse Syndikal-Kamre er omtrent ens for dem alle, om end i noget forskellige Former. Nogle af dem ere meget forsonlige og ville sætte sig i Forbindelse med Arbejds-

herrerens Foreninger for at danne blandede Kommissioner . . . Andre ere mere eksklusive; uden at sætte sig paa en fuldkommen fjendlig Fod med Arbejdsherrerne, frygte de for at kompromittere deres Uafhængighed ved regelmæssige og officielle Forbindelser med dem.

Det synes imidlertid, som om disse Foreninger hidtil ikke ret have villet trives; næsten alle Beretningerne klage over Arbejdernes Ligegyldighed og Forsømmelighed med at slutte sig til dem eller med at betale deres Medlemsbidrag, som i Almindelighed kun er 25 Ctmes. hver fjortende Dag, hvilket sikkerlig er meget moderat. Det synes, som om ikke mere end Halvdelen af Arbejderne i hvert Fag har sluttet sig til disse Foreninger; mange af disse ere allerede forgjældede dels paa Grund af tidligere Arbejdsnedlæggelser, dels formedelst en daarlig Bestyrelse. Regnskabsførerne have ikke altid været uden Dadel: «Utro Repræsentanter have bemægtiget sig Bidragene og ere derpaa sporløst forsvundne», siger saaledes Marmorarbejdernes Delegerede.

. . . Siden Produktionsforeningen, efter de Delegeredes Mening, skal være Slutstenen paa den foregaaende sociale Udviklingsproces, vil det være rigtigst kortelig at undersøge, hvilke Ideer de gjøre sig om Betingelserne for disse Foreningers Existens. De kunne lykkes i en stor Del Industrigrene, men kun ved Hjælp af megen Austrengelse, megen Intelligens, megen Enighed og megen Tid. Man har skrevet Tusinder af Bøger om dette Slags Foreninger — men selve Kjendsgjærningerne hvile endnu i stor Dunkelhed. Alle de Delegerede, hvis Beretninger vi have gennemlæst, lovprise dem — men der er ikke en Eneste, som bekymrer sig om at undersøge de parisiske Produktionsforeningers Antal og Kaar. Med Nød og

neppe samle vi nogle spredte Oplysninger, af hvilke vi dog ikke kunne bringe noget Helt ud som Resultat. Lithografernes Delegerede lader os f. Ex. vide, at der i hans Fag eksisterer en Produktionsforening, som har gennemgaaet haarde Prøvelser, men som dog trives, takket være dens gode Bestyrelse, og som daglig faar ny Medlemmer. Blandt de parisiske Typografer eksisterer der to Produktionsforeninger, af hvilke den ene, kaldet «Imprimerie-Nouvelle», har trykt alle de foreliggende Beretninger fra Wien; men man glemmer at lade os vide, hvordan disse to Foreningers Status er; man nøjes med at sige os, at de endnu ere i deres Barndomsperiode, og at de maa gennemgaa mange Stadier, før de naa det Maal, man har sat sig. Hos Skomagerne findes der to Produktionsforeninger, hvoraf den ene daterer fra 1870; men uagtet dette Fags Delegerede er en af Cooperationens mest glødende Tilhængere, har han ikke fundet, at disse «matters of fact» fortjente mere end tre Linjer i hans over 100 Sider lange Beretning. Skræderne i Paris have ogsaa en Forening af denne Art, hvis Kapital bestaar i Aktier paa 100 Frcs., der først indbetales i Løbet af flere Aar, og som give Ret til en Rente af 5 pCt. og til en eventuel Andel af 3 pCt. af Nettoudbyttet, medens Resten heraf skal fordeles imellem alle Arbejderne. Sadelmagerens Delegerede tilstaar, at ingen af de Foreninger, som ere blevne oprettede i hans Fag, har haft synderligt Held med sig, og at «Sadelmagerkunsten hidtil desværre ikke har udmærket sig ved sin Udholdenhed eller sin praktiske Sans». Denne melankolske Tilstaaelse er fuld af Belæring. Det er i det Hele et af de Træk, som ikke mindst karakteriserer de Delegeredes intellektuelle og moralske Standpunkt, at de forsømme at indhente nøj-

agtige Oplysninger om de foreliggende Kjendsgjæringer og at studere disse. Disse Mennesker, som anbefale et vist System som bestemt til at være Slutstenen paa de sociale Fremskridt og udbasune det for dem, der udsende dem, som det eneste Middel til Frigjørelse — de tænke slet ikke paa at indsamle de Kjendsgjæringer, som foreligge angaaende dette Forhold, at sammenligne og bedømme dem og uddrage praktisk Belæring deraf!

Ganske vist kan det ringe Held, som Produktionsforeningerne hidtil have haft med sig, ikke betragtes som et afgjørende Bevis imod det cooperative System. Arbejderne ville svare, at tidligere grundlagdes saadanne Foreninger uden Kapital, altsaa uden Ressourcer og uden Modstandskraft, medens de fremtidig fra deres Skabelse bør forsynes med en Kapital, som tildels skal tilvejebringes ved Medlemsbidragene til Syndikal-Kamrene, tildels ved Udbyttet af de gjensidige Kreditforeninger eller af Konsumtionsforeningerne. Denne Fremgangsmaade er naturligvis langt klogere, men til samme Tid meget langsom. Marmorarbejdernes Delegerede giver os imidlertid en Forestilling om den overdrevne Tillid, som en Del Arbejdere have til denne vanskelige Felttogsplan. Hans Korporation har udarbejdet et Udkast til Statuter for en Forbrugsforening, som skulde kaldes «Marmorbikuben». Denne Forenings Horoskop stiller han paa følgende Maade. Der er, siger han, i vor Korporation 1800 Medlemmer; de fortære i Gjennemsnit daglig Levnetsmidler for 3 Frcs. (!), hvad der giver en daglig Udgift af 5400 Frcs. Fordobler man denne Sum for at medregne Koners og Børns Fortæring (!), faar man en daglig Udgift af 10,800 Frcs. Naar man nu regner Minimum af de Handlendes Fortjeneste til 20 pCt. — «hvilket er meget for lavt» (!)

— bliver 2160 Frcs. det Beløb, som dette Fags Arbejdere daglig forære de Handlende; i et Aar gjør det 788,400 Frcs. (!). «Selv om vi nu antage, at det Halve heraf vil medgaa til almindelige Udgifter ved en Konsumtionsforretning — hvilket vilde være grumme meget — saa bliver der dog altid en aarlig Nettofortjeneste af 394,200 Frcs.» (!). Det Slags Ræsonnementer træffer man oftere i disse Beretninger.

Vi ønske af ganske Hjerte, at Arbejderne ville gjøre en Prøve med deres «Befrielses»-Methode. Desværre synes de for Størsteparten ikke at gjøre sig Rede for de væsenligste Betingelser for, at ethvert industrielt eller kommercielt Foretagende kan lykkes. De ville ikke vide af nogen Chef eller nogen permanent Præsident for Foreningen, ja ikke engang af en Forretningsfører, hvis Stilling kunde give ham en vis Overvægt iblandt dem. De indrømme vel, at Kapitalen er en nødvendig Faktor, men de ville kun tilstaa den en højst ubetydelig Rolle. I det Fælles-Manifest, der danner som et Forord til den hele Samling af Beretninger, udtales det, at Forbrugs- og Produktionsforeningerne bør give alle Medlemmerne en lige Andel i Udbyttet. Denne Idé kommer igjen i Special-Beretningerne under forskjellige Former. Nogle ville ikke have, at Deltagerne have mere end et meget lille Antal Aktier, Andre indrømme kun en fast Rente af hver Aktie og fordre hele det øvrige Udbytte fordelt pr. Hoved. Den Delegerede fra Angoulême, der repræsenterer flere forskellige Fag, har i sin Beretning skrevet følgende vidunderligt naive Passus: «Skræderne og Skomagerne have i Wien, München og flere andre tyske Byer organiseret Produktionsforeninger og alle synes de at trives godt; uagtet deres Statuter ikke ere baserede paa saa demo-

kratiske Grundsætninger som de parisiske, idet Fordelingen af Udbyttet sker i Forhold til den Kapital, som enhver Aktionær besidder. Der er dog sat en Grænse, idet intet Medlem kan besidde mere end et vist Antal Aktier, for at Adgangen kan staa desto Flere aaben. Det Medlem, der har 10 Aktier, faar saaledes ved Fordelingen af Dividenden ti Gange saameget som den, der kun har én. Flere Delegerede have imidlertid gjort dem opmærksomme paa denne Fejl i deres Organisation, og efter at de ere blevne bekjendte med de parisiske Statuter, have de lovet at ville revidere deres derefter.» Men ser I da ikke, at I ville udsætte Eder for at fordærve Alt ved en saadan Forandring! De tyske Produktionsforeninger trives godt — de franske dø eller hensygne: man skulde da tro, at det var disse, som skulde laane deres Statuter fra hine, men nej! det er det Omvendte, som man har i Sinde at gjøre. Thi Kjendsgjærningerne og Erfaringen have Intet at sige — Doktrinen alene gjælder!

. . . Vi have nu givet et tro Billede af det Standpunkt, hvorpaa Arbejdernes Udvalgte staa. Det fremgaar deraf, at der endnu gjør sig mange Illusioner, mange Fordomme, mange Overdrivelser gjældende hos Arbejderklassen i dens Helhed; Rhetoriken har altfor megen og Reflektionen altfor liden Indflydelse paa disse kun halvt kultiverede Aander. Utopien har endnu for stærkt Hold paa dem; i det Mindste blander den sig med den Forestilling, at Føden er en uundværlig Faktor ved alle menneskelige Fremskridt. Med Hensyn til flere Enkeltheder have Arbejderne faaet mere besindige Anskuelse; med Hensyn til andre ere deres Klager undertiden begrundede; i alt Fald maa man rose deres Beslutning om Intet at ville forlange af Staten og hovedsagelig at ville skyld

sig selv Forbedringen af deres Kaar. Hvad angaar deres Plan om ganske at afskaffe Driftsherrerne for at erstatte dem med Produktionsforeninger, da er det visselig et af disse storartede Projekter, hvis Gjennemførelse vilde være et Mirakel. Hverken den nærværende eller de nærmeste Slægter ville naa dette Maal; men maaske kan det for en Del opnaas. Lad dem prøve derpaa, Erfaringen vil rette det Overdrevne i deres Forventninger og vil maaske forsone dem med Lønningssystemet, som i ethvert Tilfælde har sine gode Sider, og som altid vil vedblive at være det Almindelige. Et saadant Forsøg vil lære dem, om ikke at erhverve sig, saa i det Mindste at vurdere disse borgerlige Dyder, som de nu kun altfor meget ringeagte, og som alene muliggjøre et heldigt Udfald af et industrielt Foretagende: Orden, Sparsommelighed, Forudseenhed.